Q. F. F. Q. S.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

STRUMIS AC SCROPHULIS BÜNSGENSIUM,

QUAM,

DIVINI NUMINIS AUSPICIO,

MAGNIFICO UNIVERSITATIS RECTORE,

REVERENDISSIMO ET PERILLUSTRI DOMINO,

DOMINO

JO. JOACHIMO HAHN,

EPISCOPO METELLOPOLITANO,

Eminentisſimi Archi-Epiſcopi & Principis Electoris Moguntini, per Thuringiam, Hasſiam & Eichsfeldiam, in Pontificalibus, Vicario Generali, Ejusdemque Archi-Epiſcopalis Curiæ Pro-Vicario Generali, SS. Theologiæ & Juris Vtriusque Doctore, Protonotario Apoſtolico, Comite Palatino, Inſignium Eccleſiarum Collegiatarum ad Gradus B. M. V. & ad S. Joannem Moguntiæ, reſpective Scholaſtico, Canonico Capitulari, & reliqv.

CONSENSU AC DECRETO GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN PERANTIQVA ELECTORALI HIERANA,

SUB PRÆSIDIO

DN. D. JOHANNIS ANDREÆ FISCHERI,

CONSILIARII ET ARCHIATRI ELECTORAL. MOGUNT. COLLEG. MED. SENIORIS, PATHOLOG. ET PRAX. PROF. PUBL. PRIMAR. NEC NON MED. PROVINCIAL. DUCAL. ISENAC.

PATRONI, PROMOTORIS ET HOSPITIS SUI COLENDISSIMI,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA LEGITIME CAPESSENDI,

PUBLICÆ PLACIDÆQVE ERUDITORUM DISQVISITIONI SUBMITTIT

AVCTOR ET RESPONDENS

JOANNES MITTERMAYER,

Kuffſteinio - Tirol.

AD DIEM XXV. JANUARII, A. O. R. MDCC XXIII.

IN AVDITORIO MAJORI COLLEGII MAJORIS H. C.

ERFORDIÆ, Typis GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

Fig. II.

Fig. I.

PRÆFATIO.

Qvidem benignum Numen hominem præ reliquis in creatione omnium rerum ad imaginem ſui ipſius condidit & tam ratione mentis quam corporis ita ornavit, ut præcellentia ejusdem præ omnibus ubique pateret; verum enimvero poſt deplorandum ſane protoplaſtorum lapſum tot tantæque infirmitates & defectus humanum genus infeſtant atque dedecorant, ut etiam brutis inferius eapropter quandoque videatur. Hoc maxime conſtat, ſi Medicorum caſtra quis ſequitur, ibi enim tot imo multo plures occurrunt morbi ac nævi corporis obſervandi, quam partes illud conſtituentes numerantur, & hoc quidem eo magis, dum ob diætam hujus temporis vitiatam & depravatam aliosque errores vitæ noſtræ qualibet fere die nova ſatisque periculoſa ſuboriri ſolent mala; imo in quibusdam regionibus, vel inter nonnullas gentes populosque ii

morbi, qui ob frequentiam & pertinaciam ſuam endemii atque hæreditarii quaſi facti ſunt, in ſtatum ipſis plane naturalem abeunt, ut ne quidem medelam adverſus illos expetant. Hujus aſſerti certisſimum præbent teſtimonium inter alia ſtrumæ ac ſcrophulæ, cum hæ multis nationibus quam maxime familiares ſint, habitantibus præcipue in locis paludoſis, montibus ac collibus obſesſis aliisque v. gr. in Sileſia, Carinthia &c. Inter quæ tamen Comitatus Tirolenſis notari meretur, nam ibidem in tractu Bünsgenſi nemo naſcitur & vivit, qui non hac labe inficiatur, adeo ut advenis vel proficiſcentibus ſtructura elegantiori corporis præditis vitio ab incolis vertatur, acſi membro ab iis pro principali habito deſtituerentur, & ſi quandoque naſcitur infans ſine ejusmodi tumore monſtroſo, pro imperfecto habent, ac aram Deumque venerantur argenteis vel aureis ad ſimilitudinem efformatis ſtrumis ſacra loca exornando, precibusque impenſe fuſis hoc decus eximium pro recens nato exorant, quod etiam facile aſſequuntur, cum diæta illorum ſatis ſufficiens ſit in progreſſu ad ejusmodi tumores excitandos. Quod cum ex avtopſia confirmare queam, qui ſæpius loca illa transmigravi, non inconſultum eſſe duxi, ſi loco ſpeciminis publici hodie exhibendi monſtroſum illud genus hominum in ſcenam ducerem, & quidem ſpeciatim Strumas ac Scrophulas Bünsgenſium in Diſſertatione mea Inaugurali proponerem atque pro viribus explicarem. Faxit DEUS T. O. M. ut omnia e voto ad ſui Nominis proximique ſalutem feliciter ſuccedant.

§. I.

§. I.

Um ad cognitionem rei haud parum conferat, si vocem ejusque originem rite intelligamus, hic de Strumis ac Scrophulis Bünsgensium acturus nominis rationem paucis præmitto. Græci antiqui hunc morbum χοιρὰς appellarunt vel ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, seu a chœradibus petris sic dictis, χοιρὰς enim saxum sub mari nigrum asperumque & aliquantulum eminens denotat, ut porco nanti simile videatur, cui quidem scopulo hic morbus assimilari potuit, juxta Sennertum *Pract. Lib. V. Part. I. cap. 33. p. m. 831.* vel a porcis in quorum gutture sæpius observantur, inde Latinorum etiam Scrophulæ a Scropha deducendæ videntur. In vernacula Kröpffe sive Gröpffe audiunt, forsitan a comparatione ab ingluvie pennatorum desumta, quæ nobis pariter der Kropff dicitur & in anteriore colli parte, præcipue si alimentis repleta fuerit, eminenter conspicua est.

§. II.

In definiendis autem hisce Strumis eas cum Galeno *14. Meth. med. cap. 11.* Scirrhosos tumores potissimum glandularum colli esse dico, a sero viscido vel materia tartarea seu terrestri aliave oriundos. Hic liquido constat, me non, ut nonnulli volunt, quoscunque tumores vel etiam ulcera scirrhosa in quibusvis corporis glandulis vel partibus reperienda subintelligere, cum potius præsentis instituti ratio strictiorem vocis sensum requirat & strumarum nomen iis proprie assignet, quæ in collo & glandulis ejusdem observantur; neque attingo differentiam, quam inter Scrophulas & Strumas secundum Sennertum *l. c.* constituunt, dum scribunt, Scrophulas esse induratos & intra membranam aliquam conclusos in glandulis tumores, qui si ex carne generarentur, tum essent strumæ dicendæ, nullius enim momenti est, cum plerique auctores probati ad illam non attendant ac has voces promiscue sumant; si vero aliquid de

illis dicendum, mallem ego quidem cum clariſſ. Sperlingio P. P. Witteberg. *in Diſſert. ejusdem de Strum. ac Stroph. 1707. habita* §. 4. per Strumam tumorem ſimplicem, per Scrophulas autem magis multiplices & plerumque minores ſignificari optime. Sed & in his non rigoroſior ero, ac cum aliis ſi quibusdam ita placet, pro ſynonymis habere non recuſo.

§. III.

Differunt tamen hi ſtrumoſi tumores colli inter ſe multifarie: Si magnitudinem ſpectes, obſervabis vel majores, qui utplurimum ſolitarii viſuntur ac viris magis quam ſexui ſequiori familiares eſſe ſolent, & hi quidem huc potiſſimum ſpectant; namque Bünsgenſium ſtrumæ adeo ingentes ac monſtroſæ ſunt, ut etiam ad genua usque quandoque dependeant, ſicuti videre eſt in icone ejusmodi ſtrumoſi præfixa fig. I. aliæ minores occurrunt mulierculis potius frequentes, quamvis utraque ſpecie haud raro viri fœminæque corripiantur, quantum vero quantitate prioribus cedunt, id numero ſupplent, dum totum fere collum cingunt, & multitudine accreſcente in molem ſatis notabilem atque moleſtam coacervantur, diſtinguuntur porro variis interſtitiis ſeu foveis, ut uvarum baccas ex eodem racemo dependentes quaſi imitentur, vel quandoque etiam alterutro laterum anne-ctuntur magis, & in humerum ſeſe reponunt vid fig. II. vel mediocres notantur, qui nec ad majores nec ad minores ſive multiplices jure referri poſſunt, Bünsgenſibus ipſis quidem non adeo communes ſunt, quam peregrinis illuc accedentibus ac cum illis eandem diætam exercentibus, ſic enim indubitato ſtrumis corripiuntur, medii tamen ut ita dicam moduli, in aliis quoque locis frequentiores oriuntur, vel ex aſſumtis alimentis illaudabilibus ac craſſis, crudum chylum ſanguinemque efficientibus, ex quibus glandularum obſtructio, vel in parturientibus ex partu difficili, vel ex alia quacunque cauſa violenta, & tunc accuratioribus, uti annotavit *Sperlingius* l. c. Bronchocele nominantur. Ex his facile patet ſtrumas dari multitudine diſtinctas, ut-

pote

pote quæ ſimplices & multiplices obſervantur. Quæ vero natura illarum ſit mox videbimus, ubi de ſymptomatibus agendum erit.

§. IV.

In ſignis ſtrumarum ac ſcrophularum non adeo occupatus ero, cum per ſe ſatis nota atque manifeſta ſunt & præterea ex modo dictis atque dicendis facile innoteſcere poſſunt, quicunque etiam ſemel ſtrumam vidit, non amplius opus habebit explicationem ſignorum, ſed ſufficienter diſtinguet externo conſpectu ſtrumoſum à ſano; progredior itaque ad reliqua.

§. V.

Hi tumores ſubſtantia gaudent modo duriori, modo molliori, majores tamen non tantam duritiem firmiorem præ ſe ferunt, ſed admodum flaccidæ apparent, ita ut Bünsgenſes hoc ornamentum ſuum facili quoque negotio in humeros & poſt tergum ponere ac reclinare poſſint; & ſic aliæ mobiles deprehenduntur, quales modo dictæ, partes externas magis occupantes, aliæ fixiores, dum verſus interiora partibus firmius adhærent. Dantur porro mutabiles aliæ ſeu creſcentes & decreſcentes, aliæ ſtabiles ſeu conſtantes; aliæ acquiſitæ vel adventitiæ, hæreditariæ aliæ &c. de quibus ſuo loco.

§. VI.

Sedem ſuam ordinarie in collo circa tracheam atque œſophagum figunt, quamvis interdum etiam latius ſeſe extendant & inde ſimul cervicem cum nucha occupent, imo ad proceſſus mammillares usque procedant, attamen verſus pectus mole continuô inclinant. Partes læſæ autem ſunt glandulæ illius loci, ſic allegavit Bonetus *ſepulchr. Libr. IV. Sect. 1. p. 1527.* ex Sylvio, in virgine ſtrumoſa é glandulis colli conglobatis diſſectis materiam pultaceam & veluti gypſeam erupiſſe, conglomeratas autem vicinas nihil mali paſſas eſſe, alii tamen magis in glomeratas culpam rejiciunt, quia vaſorum minorum ſunt congeries & ita ob difficiliorem lymphæ craſſioris tranſitum ſtagnationem ejusdem & craſſamenti

menti

menti remanentiam leviori negotio admittunt. Utrumque vero statuendum judico, cum utraque species glandularum obstructionibus valde obnoxia sit, quando humores nostri corrumpuntur cruditatibus, uti in sequentibus declarabo. In specie observavit Barbette *Prax. Lib. II. cap.* 2. glandulam salivalem superiorem interdum & inferiorem affectam fuisse.

§. VII.

Mirandum tamen non est, in iis subjectis, qui hoc morbo corripiuntur, viscera quoque reliqua & glandulas mesenterii aliasque interiores vitiatas eademque materia peccaminosa impletas reddi; circulatio enim humorum per totum corpus esse solet, unde ubicunque glandulæ sunt obstructio a sedimento seri aut sanguinis terrestri locum invenit. An vero tunc etiam strumæ dicendæ, non affirmarim, quippe quæ ratione loci, naturæ & symptomatum a stricte sic dictis longe differunt, & hinc melioris distinctionis gratia speciali nomine vel scirrhi, aliusve merito veniunt.

§. VIII.

Memini, me ex ore viri Magnif. D. Rivini, apud Lips. P. P. & Fac. Med. Decani, Præceptoris atque Patroni mei ad cineres usque deveneraudi, audivisse, quod aliquando canem dissecuerit, qui ob strumam colli anticæ parti adnatam vix laqueo suffocari potuit, & in illo quidem glandulas Warthonio sic dictas Thyroideas inferiori laryngis regioni adstantes induratas maxime & tumentes reperit, ita, ut ingens externa etiam specie apparuerit struma; quod eo magis notari meretur, cum in canibus rarissime observetur hic affectus. Nullum tamen est dubium, quin & hæ glandulæ pariter in hominibus strumosis excrescentiis plerumque sedem præbeant, cum præ reliquis situ aptissimæ videantur.

§. IX.

Strumas autem propria includi membrana secundum veterum recentiorumque sententiam e sectionibus quoque de

demortuorum demonſtrat *Bonetus l. c.* aliique plures teſtantur; quibus fidem omnino dandam eſſe cenſeo, quælibet enim glandula proprio involucro ſuo gaudet, dumque hæc obſtruitur ac materia peccante impletur, ut nimium extendatur & ſubſtantia ipſa interior corrumpatur, poſtmodum ſane, ſi aperiatur mali ſedem in proprio folliculo invenies, quod præterea in ſteatomate, meliceride &c. luculenter videri poteſt. Sed abſolute negandum non eſt, quod aliquando etiam ſine propria conſpiciatur tunica, nam ſtrumoſæ quoque excreſcentiæ colli in muſculoſis, tendinoſis & membranaceis partibus attendendæ erunt v. gr. in Bronchocele ſic dicta, quæ ex fortiori motu vel partu difficili ſimilive ortum trahit, ubi nimirum ex fibrarum vel vaſorum nerveorum disruptione humidum nutritivum fibras varie extendit, & luxuriantem carnem ſeu tumorem fungoſum ac ſcirrhoſum mole ſæpius notabilem efficit.

§. X.

Dum Strumæ atque Scrophulæ in benignas ac malignas diſpeſcuntur, notandum occurrit, benignarum nomine inſignitas paucis ſymptomatibus eſſe obnoxias, de quibus Bünsgenſes noſtri optime teſtari poſſunt, cum enim morbus hic apud illos pulchritudinis ſpecies ſit, ne quidem ſymptomata attendunt, & ſi quæ accidant, patienter ferunt, imo huic tumori cauſam neutiquam tribuere audent, ne in DEum injurii fierent pro hac conceſſa elegantia ſtrumæ. Omnes autem difficillime reſpirant, ſpiritumque trahunt, quod ex compresſionæ tracheæ a glandulis induratis effici liquido conſtat, ſic enim liberior aëris tranſitus per arteriam aſperam ſatis impeditur, ut non ſine moleſtia quadam aërem inſpirare ac remittere queant; hinc etiam loquela illorum admodum mutilata & corrupta fit, dum magno conatu & miris geſtationibus verba male articulata proferunt, quæ a peregrinis vix ac ne vix quidem intelliguntur; inter loquendum præterea moventur ſtrumæ ſeu ſcrophulæ, quod iter facientium oculos ſæpius in admirationem vertit. Accedit ſtertor narium, raucedo & aſperitas gulæ, unde voce obtuſa & rauca

nec unquam clara gaudent, hujus causam in pituitam reponendam puto, tanquam omnibus communem, ut continua quasi gravedine laborare videantur.

§. XI.

Curiosa est observatio, quam *Bonetus l. c.* ex *Nic. Fontani Resp. & Cur. med.* allegat, videlicet juvenem strumis, quæ gulam asperamque arteriam simul adeo compresserant, ut neque potus vel ipse aër transire posset, mortuum esse, cujus dissecto cadavere repertæ fuerunt in orificio stomachi &c. Certum omnino est, morbum huncce pertinacissimum adeo esse constantem, ut raro malignitatem contrahat, experientia tamen probari potest, quod etiam quandoque graviora symptomata producat, præsertim si non hæreditarius sed adventitius sit, ac crescat & decrescat variasque mutationes subeat.

§. XII.

Plurimæ indolentes sunt, testimonio, quod pauci vel ad minimum exigui admodum ramuli nervei simul afficiantur, nimirum dum glandulis aut substantiæ carnosæ inhærent. Maxime e contrario molestæ sentiuntur malignæ, dum vel punctorio, tensorio, pulsatorio vel alio quocunque dolore continuo vel temporario pro varietate tempestatis turbidæ aut humidæ incommodæ fiunt. Hoc autem a vasis vel nerveis vel arteriosis aut venosis derivandum duco; nam si nervi simul impliciti fuerint, sane eo magis sensibiles redduntur dolorque excitatur punctorius, dum extenduntur vel comprimuntur duritie tumoris, ab arterioso sanguine venas difficulter subeunte facile notatur pulsus & tensio, quando reflexus humorum coacervatorum prohibetur & tumor quotidiu fere accrescit, quod non æque observatur in aliis.

§. XIII.

Hinc quoque rubor in nonnullis dependet, cum alias mitioers cuti concolores existant; rubent vero absque periculo etiam aliquando a vini generosioris potu, item ex usu aromatum, similiumque, sine hujusmodi causa manifesta &

innoxia

innoxia color rubicundus & inflammatio ſemper mali quid minari videtur, atque naturam ibi occupatam eſſe teſtatur, quæ ſibi relicta vix ſufficit ad hunc morbum conſtantem tollendum, ſed in pejus malum degenerare facit. Attamen hæc ſymptomata rarius ægros illos invadunt, niſi malum fortioribus medicamentis diſcutientibus aut ſuppurantibus commoveatur, ac materia peccans cum vehementia quadam impellatur, vel etiam externa quævis violentia accedat; Sic enim omnino inflammationem & ſuppurationem admittit imo & in ipſum cancrum degenerat teſte Boneto *l. c. ex Platero.*

§. XIV.

Dum in cauſam ſtrumarum inquiro, prius obſervari debet alias eſſe hæreditarias alias adventitias. Hæreditariæ vitio parentum & quidem matris maxime producuntur. Quemadmodum enim gravidæ imaginationis phantaſticæ vi fœtui in utero permultos nævos imprimunt, unde ſtupenda interdum monſtra in lucem prodeunt, ita & hoc in paſſu procedit, dum mater ex ſtrumoſorum quotidiano aſpectu atque converſatione cum ipſis ejusmodi ideas erroneas concipit, quas anima in embryonis formatione proſequitur & in actum ducit. *Platerus* cauſam in ſemine & facultate formatrice in utero quærit, ac ſcrophulas ubi ſunt alicui loco familiares, a parentibus in liberos propagari ſtatuit, annotante *Boneto l. c.* in quo cum ipſo eo lubentius conſentio, præcipue ſi parentes ipſi fuerint ſtrumoſi, cum aura ſeminalis ſeu ſpiritus plaſticus jamjam ad ejusmodi errores prædiſpoſitus ſit, & præterea quoque ſemen in pituitoſis ſubjectis ſpisſius exiſtat imo quandoque fæculentias copioſas ſecum ferat, anſamque ita huic affectui facilius det, cauſa tamen efficiens & principalis anima formatrix eſt.

§. XV.

Accedit prava diæta, quam hæ gravidæ amant atque exercent, quando alimentis veſcuntur crudioribus, tartareis, pinguioribus & his tumoribus ſcirrhoſis quammaxime aptis,

de quibus inferius, nam hac ratione non tantum sibimet ipsi noxiæ sunt, quam quidem embryoni, qui nutrimentum suum a matre accipiens, omnino his cruditatibus inficitur & ad strumas disponitur, si dein anima vel levissime in formandis partibus ad eas inclinet, omnia invenit parata, ut inceptum ex asse continuare possit.

§. XVI.

Sicuti vero hæreditariæ patris matrisve aut utriusque culpa fœtum infestant, ita ex adverso adventitias quilibet sibimet ipsi acquirit potius, & hoc quidem errore sex rerum non naturalium medicis dictarum tanquam causarum antecedentium sive occasionalium. Quod quam maxime etiam in Bünsgensibus nostris patet, uti mox declarabo.

§. XVII.

Inter has res non naturales primo quidem occurrit Aër, qui dum purus, serenus, verbo dicam, si laudabilis est, omnino cibus vitæ dici meretur, cum inter inspirandum spiritus nostros vitales, quippe qui igneæ & aëreæ naturæ sunt quadantenus, nutrit atque conservat; quantam vero nobis salutem rite constitutus fert, tanta & sane multo majora efficit mala, si fuerit depravatus. Sic anni quatuor tempora ob mutationem aëris variam peculiares suos producunt morbos, ubi frigida, humida, nebulosa & similis tempestas catarrhos, paralysin, apoplexiam &c. excitat. Quid, quod inde, si quibusdam regionibus aër impurus frequens & communis sit, morbi pariter oriantur endemii.

§. XVIII.

Strumæ ac Scrophulæ nostræ de hoc inter alia certius testantur, quando in locis paludosis vel exhalationibus multis obnoxiis deprehenduntur ferme omnibus affixæ. Comitatus Tirolensis & in eo præsertim Bünsgensium tractus, qui undique collibus vallibusque scatet, stagnantibus aquis ut & paludibus repletus, ubi fodinæ metallorum, salis, calcis, aliæque reperiuntur copiosius, aëre minus salubri præditus est, dum enim exhalationibus istis metallicis, tartareis, sulphureo salinis, putridisque repletur, tantas humorum efficit

cru-

cruditates impuritatesque, ut miseri incolæ vitam continuo morbidam imo breviorem degant; strumis autem hac ratione aër ansam præbet, crassamenti lymphæ & sangvinis depositionem faciendo in glandulis colli, tanquam loco aëri libero exposito, & tumoribus illis magis apto, cum aëris densitas & mala constitutio justam transpirationem ibidem prohibeat, poros ejusdem occludendo constringendoque.

§. XIX.

Cibus & potus corpus nostrum conservant, pariter & destruunt. Bünsgensium diæta merito depravata dicenda strumis sane haud exiguum dat incrementum imo ortum ipsum, namque cibis vescuntur dispeptis potissimum v. gr. caseosis, farinaceis, pingvibus & quæ alia hujus generis appetunt alimenta. Parant nimirum ex farina cum axungia vel butyro igne liquefacto pultem ipsis Stertz nominatam, vel globulos ex farina & affusa aqua formant eosque axungiæ calefactæ immergunt, quos dein Nudeln appellant, hæc & similia fercula ipsis exoptatissima quotidie fere assumunt cum hillaritate quadam non vulgari, unde apud eos tritum est: Nudeln und Stertz, freu dich mein Hertz. Imo famulantes servitium vix ac ne vix quidem subeunt, nisi per septimanam cibos hos aliquoties accipiant. Omnibus vero in universum commune esse solet, ut qualibet die saturni placentas in sartagine frixas, dictas Pfannkuchen, comedant, & hoc quidem ex superstitione quadam illis admodum familiari; hinc strumas scrophulasque augeri vel etiam produci eo luculentius constat, cum farina præsertim secundaria seu crudior & furfuracea crudos quoque humores generet, & ita materiam det non ineptam, pingvia vero bilem quam maxime augeant & viscidam reddant, quæ his concrescentiis glutinis vices optime præstat.

§. XX.

De Potulentis eorum novimus utique, quod aqua simplex usitatissimum sit, hæc autem per totius anni tempora ex nivibus continuo montium summa cacumina obsidentibus liquefactis confluit, fontibus pariterque rivis sese admiscet, &

 potum

potum ſic ſatis noxium reddit, idem ſcaturigines præſtant, dum particulas tartareas, gypſeasque ex infimis terræ viſceribus ſecum vehunt, imo dantur fontes, qui ſtrumoſos faciunt omnes, ſi ex iisdem bibant, & hæc omnia fiunt ob concontentas admixtasque cruditates dictas, quæ ſic maſſam ſanguineam implent, unde tandem glandulæ obſtruuntur ac tumentes ſtrumoſæque fiunt. Ditiores quidem cereviſia quoque utuntur, tantum vero abeſt ut aqua ſuam viſciditatem gypſeam hac coctione depoſuerit, quin potius potatores ſuos eandem pœnam dare jubeat. Quamvis vero & aliæ potulentorum ſpecies dentur, quæ huc referri poſſent, eas tamen lubens prætermitto, brevitatis amans, cum & Bünsgenſibus non in uſu ſint.

§. XXI.

Quod vulgo dicitur, qui bene ingerit, bene digerit & bene egerit, ſanus eſt, concedendum quidem eſt, additis tamen certis limitationibus. De Bünsgenſibus hoc certiſſimum, ſicut fercula noxia ſibi gratiſſima putant, quod eadem quoque optimè ingerant, ſolent enim tamdiu prandere usque dum adeo infarctus fuerit ventriculus, ut etiam nihil ulterius admittat, ſic denique quietem ſubeunt, ut ſtomacho levamen fiat, verum quemadmodum immodice devorata fuere alimenta, ita pariter digeſtionem omnino difficilem efficiunt, unde non pauca cruditatum quantitas colligitur quæ chylo admiſcetur, ſi tandem reſoluta quodammodo fuerit; egerunt etiam ſine dubio more robuſtorum, non tamen ſufficienter, cum ſemper aliquid remaneat, quod tandem coacervatur maxime; nec evacutiones per vomitaria, purgantia vel ſudorifera curant, quamvis ipſis admodum proficuæ forent, itaque haud virum, ſi etiam vitio retentorum & excretorum ſtrumæ oriantur, cum præſertim ut ſupra monui, tranſpiratio inſenſibilis in collo ab libero aëre denſiori impuroque plane impediatur, ut tumores eo facilius incrementum capere queant, ab intus ſtagmante ac concreſcente viſciditate tartarea.

§. XXII.

Circa motum & quietem hic quidem illud obſervandum, quod omnino ſtrumoſi etiam tumores dentur ex motu fortiori exorti, datur & Bronchocele ex partu difficili ſimilive violenti cauſa, verum hæc reſpectu ſtrumarum verarum improprie tantum ita nominatur, & in Bünsgenſibus locum non habet, cum ſua natura ad pigritiem plane proclives ſint, & hac ratione potius quies his ſtrumis maximam partem favere videtur, quia impuritates terreſtres viſcidæque in glandulis & ſuperficie corporis levi negotio ſubſident ac permanent, quæ tandem condenſantur, congeleſcunt & in ſtupendam molem concreſcunt.

§. XXIII.

Quod ſomnum & vigilias concernit, in iis ſtrumoſi noſtri circa vigilias nimias minime peccare conſueti ſunt, ſed amantes ſegnitiem potius quietem ſomnumque petunt, quod, ut modo dixi, eatenus tumores adjuvat, quatenus humorum motus adeo deficit, ut ubicunque propulſi fuerint, ſpiſſitudines ſuas rite deponere ac ſtrumoſis excreſcentiis illis eo commodius anſam præbere queant, quod & obſervamus in calculoſis, qui plerumque ob vitam ſedentariam & continuam quietem corporis manifeſtum calculi incrementum quotidie experiuntur, ii vero, qui vario motu corpus exagitant ut incaleſcat ſæpius, contrarium potius ſentiunt, dum ex calculi decremento levamen accipiunt luculentum.

§. XXIV.

Quid denique dicam de motibus animi? hi ſane primario apud Bünsgenſes ad ſtrumas ſymbolum ſuum adjiciunt, alias quidem metus, mœror ac terror cauſæ eſſe ſolent congeſtionis ejusmodi vitioſk; verum cum plerique horum hominum ſtrumoſi in lucem veniant, utique conſtat, quod natura tumores hoſce phantaſtico matris errore in ipſis formaverit, de hoc autem jam antea ubi de hæreditariis actum eſt, quamobrem cramben bis coctam non repetam, ſed potius hic deſino circa cauſas antecedentes, meque converto ad illas, quas Medici proximas & continentes appellitant.

§. XXV.

Supra laudatus Bonetus l. c. allegat sectiones, ubi in glandulis strumosis materiam tartaream, gypseam atque terrestrem fuisse repertam testatur, ex quo manifeste videmus, quæ causa continens strumarum sit, & revera quoque non alia esse potest, quam particulæ viscidæ, tartareæ, terrestres, salino-acidæ similesve spissiores, quæ ibidem mediante circulatione a massa sangvinea vel sero impuro & gelatinoso transcolato deponuntur continuo ac relinquuntur, ita successive substantia glandularum expanditur a materia peccante illa copiosiori, usque dum monstrosus ejusmodi tumor evadat, qui si inveteratus sit, tandem adeo pertinax esse solet, ut omne medicorum studium & operam eludat, nec sine vitæ periculo curari queat. Aliquando tamen quamvis rarius observatur etiam flatum inesse strumis istis, sicuti ipse memini, me in Tirolensi pago Kundel audivisse, famulanti cuidam strumoso Bünsgensi ibidem apud præfectum postarum a peregrinante & cum illo jocante de abscisione strumæ ingentis flaccidæ, cum per errorem pro dorso aciem cultelli adverteret, strumam dissectam fuisse, ubi nil nisi flatus exiit ex cavitate notabili, qui simul animam misero proripuit. Et sane dubium non est, si occasio quandoque esset Bünsgensium demortuorum cadavera secandi, quin sæpius similis cavitas in conspectum prodiret, quæ merum aërem occlusum retineret, hoc præterea ex nudo aspectu inclarescit, nam quandoque fere ad genua usque propendentes strumæ admodum flaccidæ & quasi excavatæ tactu sentiuntur, in inferiori vero extremitate instar pili notatur globus durior quodammodo qui pondere suo quasi detrahere cutem videtur, nil tamen aliud est, quam glandula quædam affecta & temporis tractu adeo protensa & in fundum strumæ detracta, in medio vero cavitas est, quæ flatum, ut modo dixi, includit, vel materia peccans eundem quoque locum occupat, sicut in plurimis videre est, & hoc in passu glandulas conglobatas affici, mihi credibile videtur. Si autem plures infarctæ fuerint glandulæ, vel etiam ipsæ conglomeratæ, plures quo-

que

que concurrunt ductus & vascula varia, & hæ sunt scrophulæ illæ duriores vel etiam molliores, quæ multiplices in collo apparent, nam pro varietate circumstantiarum varietas rei ipsius notatur.

§. XXVI.

Instituti præsentis ratio nunc urgere videtur, ut de extirpatione tanti mali sollicitus sim; at enim vero hæreo sane quid faciendum, namque ex altera parte cerno miseros homines illos monstrosos potius delectari his tumoribus, tanquam ornamento admirando, quod benigna natura ipsis præ reliquis mortalibus concessisset; nemo itaque illorum remedia quærit, nemo quæsitis utitur, imo incrementum earum variorum remediorum ope magis confirmant; ex altera parte obstat morbus ipse constantissimus pariter ac pertinacissimus, præcipue si malum fuerit inveteratum vel plane hæreditarium atque endemium, quod tamen apud Bünsgenses omnes esse solet, & hanc ob causam medicus in harum cura felicissimus parum ibidem solatii vel lucri haurire poterit, nec gratiam obtinebit ullam, omnibus ac singulis foret ludibrio. Rebus itaque sic stantibus curæ tractatione optimo quidem jure supersedere possem; verum tempora mutantur & nos mutamur in illis, ita certius omnino credendum est, sicuti hisce diebus omnes disciplinæ artesque altius excoluntur & ad summum ferme indagantur, iis etiam hominibus, vel ad minimum posteritati eorum oculos occœcatos apertum iri, ut ratione sana magisque exculta utantur, in considerandis illis nævis turpissimis ac excrescentiis maxime monstrosis, quæ seculi felicitas ipsis profecto sincere apprecanda est. Interim mearum esse duxi, quæ circa curam morbi hujus innotuere experientiâ celeberrimorum medicorum suffulta, ut brevissimis annecterem, hæc iis certe inservire possunt, qui iter facientes vel ibi moram aliquando nectentes his tumoribus corripiuntur & medelam desiderant, vel etiam aliis hujusmodi ægris, vel quod maximum, in summi Numinis majorem vergere poterit gloriam, quod ex providentia sua divina, sicut omnibus reliquis morbis, ita

& strumis ac scrophulis remedia sufficientia in natura dederit.

§. XXVII.

Curam itaque aggredior, ubi primo loqui lubet, de illa strumas curandi methodo, quæ cum superstitione quadam conjuncta est; hujus originem sane debemus empiricis, qui persuasionibus sibi miserorum ægrorum acquisivere fiduciam, unde sæpius quoque exoptatum experti sunt successum, ita ut varia illorum adhibita remedia tandem ex superstitione vulgi pro adæquatis sint habita, quamvis ratio adfuerit nulla, quæ fundamenti loco esse potuisset, & hinc profecto factum est, ut etiam nonnulli medicorum celebriorum hæc & similia instar arcanorum venditarint. Cum vero omnia illa non nisi imaginationis vi operentur, nec medicos rationales deceat morbum sine ratione propellere velle, supervacaneum esse puto, omnes horum remediorum species recensere, ac hanc ob causam eas sicco potius prætereo pede, tanquam negligendas magis; attamen specificorum nonnulla hic recensebo, quæ certo respectu admitti & defendi quodammodo possunt.

§. XXVIII.

Occurrit hic Petr. Joh. Fabri specificum, quod *panchym. Lib. V. S. 1. c. 14.* de natura apri, ita describit: *Cura horum* (tumorum) *pendet ex scrophulis porcorum, quæ calcinari possunt, aspergi & unguenta inde parari, quæ multum prosunt ad curam horum tumorum, eaque unguenta possunt roborari ol. destill. axung. porci, vel ol. stillatit. Scrophularum porcinarum, quod oleum specificum est contra hujus morbi ferociam.* Huic addi merentur, quæ in Franc. Osw. Grembs *Arbor. integr. & ruin. l. 2. c. 1.* leguntur: *Hanc* (strumam) *abolere faciet usus pulveris spongiarum, qui decrescente ☽ â quantitate cuspidis cultri cum aqu. cinamomi deglutiatur, spongia non omnino comburatur, tum enim vis seminalis destruitur.* Ut alia non attingam, hoc tantum dico, specifica hæc & similia adeo laudata virtutem eminentiorem ex qualitate quadam occulta per se minime possidere, nisi accedat phantastica quædam imaginatio de sympathia vel antipathia, quæ naturam ad mali remotionem fortius impellat. Oleis destillatis quicquid

tri-

tribuendum eſt, illud ceu acria, fœtida, diſcutientia, vel ex alia quacunque cauſa præſtabunt; non vero apparet, quid ſpongiarum pulvis ulterius prodeſſe poſſit, quamvis creſcente vel decreſcente luna ſumatur, cum ut mihi quidem videtur, ſufficiens connexio inter ſtrumam lunamque ac ejus influxum haud adeo pateat.

§. XXIX.

Famoſa illa virtus, quæ manibus Regum Galliæ & Angliæ divinitus conceſſa vulgo putatur, ac ſi tactu ſolummodo ſtrumoſos tumores repellere atque abigere poſſent, ſi quæ eſt, non aliunde deducenda erit, quam ex impreſſione hominum ſuperſtitioſa; quod etiam de amuletis plurimis ſimilibusque dicendum, per ſe enim adeo efficaces neutiquam ſunt, ut tam ferox malum tollere queant.

§. XXX.

Quod Philipp. Grünlingius *med. conſ. 2. obſ. 13.* pro præſentiſſimo remedio habet, ſi patiens bibat ex cranio humano ſepulti mediante cochleari facto ex ſtipite Hederæ arboreſcentis & quæ Joh. Agricola *chirurg. parv. tr. 5.* commendat: *Bibe quotidie ex cranio hominis, & inde ſtruma evaneſcit;* in leviori quidem tumore uſum aliquem præſtabunt, alterando principium noſtrum vitale, ut ab opere illo deſiſtat, cum plerique hominum, præcipue ſuperſtitioſorum, non niſi cum horrore quodam tale quid tentent, an vero Bünsgenſibus opem ferrent, valde dubito, ob morbi altius actas radices. Accedit, quod hujusmodi remediis ex corpore humano deſumtis medicum rationalem vix deceat uti, multa enim habentur alia, quæ illorum loco ſubſtitui poſſunt. Hoc itidem notandum duco, de iis, qui ſtercora aliaque ſordida ſuadent v. gr. fimum columbinum, caprinum, vaccinum &c.

§. XXXI.

E chirurgicorum mediorum claſſe, multi ſectionem, uſtionem, eſcharam atque ſimilia laudant, quia vero nunquam ſatis tuta ſunt, ea hic merito rejicimus tanquam minime convenientia Bünsgenſibus, ad quæ & referimus ſcarificationes,

fonticulos, & id genus alia: Potiora quæ hic prosunt, erunt fotus, linimenta, cataplasmata & emplastra discutientia, emollientia, incidentia, repellentia &c. hæc si rite adhibeantur, non neglectis internis ceu præcipuis, minime de felici in cura successu desperandum erit. Sic fotus a quibusdam præscribitur notante Sperlingio l. c. ex fol. & rad. oxylapathi, pyrethro, & viridi æris in vino coctis, inter optimos vero refert spongiam spiritu salis ammoniaci & essentia camphoræ impraegnatam & impositam, quæ potenter discutiunt atque resolvunt. Anton. Marc. Venustus *conf. med. p. 80.* de strumis sæpe expertus est hoc mirabile remedium *Rec. Porri cum foliis lapathi acuti ana ℥ij. pulv. pyrethri ʒij. virid. æris ℈i. M. contunde & bis quotidie fove locum.*

§. XXXII.

Linimentum ex ol. Bufon. quam plurimi experti sunt optime proficuum, cui adderem Oleum scorpion. simpl. atque compos. Matthioli in hujusmodi tumoribus alias præstantissimum. Ortolph. Maroldus *pr. med. tit. Strum.* hoc præscribit *Rec. succi raphan. sabin. acet. & Smegm. ana q. s. M. inungatur struma mane & vesperi & evanescet.* Inter cataplasmata commendat Franc. Joel *oper. med. tom. 2. Lib. 2. s. 8. Rec. Filicis asplenii, ebuli ana ℥iij. concisa coqu. in vino opt. ad mollitiem, tunc vino effuso radices contunde, quibus admisce sulph. vivi ℥i. ciner. cochl. ʒij. & cum mellis & aceti p. æqu. redigantur in cataplasmatis formam & strumis imponantur, quas mirifice absumunt.* Ab aliis adhibetur pulvis folior. cupressi vino conspersorum & in massam redactorum, quo strumæ illini debeant, nec nisi nono die solvi.

§. XXXIII.

Emplastrum præstantissimum ad strumas emolliendas habet Joh. Vigierius *armament. chir. Lib. 2. cap. 15. Rec. succ. nicotian. maj. ℔ß. succ. absinth. pontici maj. ℥iij. Ol. Hyperici, irin. ana ℥iß. absinth. pont. maj. prunell. scrofular. ana Mj. vin. alb. ℥iß. M. Bulliant ad vini & succi ferme consumtion. in vase æneo semper agitanto; hinc exprimantur. Tunc Rec. Ceræ flavæ ℥iiij. adip. hirci, terebinth. ana ℥ij. thuris pulv. Myrrhæ ana ℥i. F. Emplastrum, Strumas*

& omnes

& omnes tumores frigidos potenter resolvit. Theod. Mayerne suadet Empl. sequens plurimum valens: ℞ *Mass. Empl. diachyl. ireati & de mucilag. ana ℥iij. Empl. de ranis c. quadruplicato ☿io ℥ij. Cinnab. subtiliss. pulverisat. ☿ dulc. ana ℥ß. pulv. subtiliss. rad. Bryoniæ & sigill. B. Mariæ ana ʒiij. Camph. ʒi. M. & cum s. q. balsam. peruv. f. Emplastrum, cujus portio extendatur in aluta molli & glandulis applicetur.* Hæc sunt quæ ex aliorum experientia non incongrua visa sunt, maximam tamen laudem Mercurialia rite adhibita merentur, qui plura desiderat, adeat modo citatos fontes, ubi passim sufficientem copiam remediorum quorumcunque inveniet.

§. XXXIV.

Communicationi Magnif. D. D. Præsidis tanquam expertissima debeo, Linimentum ex ♉. ♌. Sapon. Petr. alb. Axung. human. & Ungt. Martiat. August. atque Emplastrum ex G. Ammon. Querc. de Melilot. Sperm. Cet. & de Ran. Vig. c. ☿ quod superimponendum: Facta emollitione, post solum Empl. Oxycroc. c. diaph. Mynf. sufficere asserit, intus simul adhibendo mane ac vesperi, ☽a decrescente ℈ij. pulv. ad Strum. Aug. c. ♁ ʒii juncta, intereaque aliquoties de die haustum decoct. Calc. Viv. dilutioris c. lentisco & scrophular. parati, quocum millepedum pulverif. Gr. XV. velut usus probatissimi in quibuscunque partium & viscerum tumoribus scirrhosis, sumere convenit.

§. XXXV.

Cum autem in tanto malo ubi Massa sanguinea & simul interiora utplurimum affecta sunt, externa unice minime sufficientia sint, sed & interna iisdem viam parare & potiorem curæ partem absolvere debeant, mihi incumbit ut nunc ad illa progrediar. Ex his vero proderunt certe evacuantia, aperientia, resolventia, alterantia & humores peccantes corrigentia &c. Evacuantia si spectemus, Vomitorium in principio non plane rejiciendum est, ubi nimirum ventriculus multis cruditatibus repletus fuerit, nec aliæ circumstantiæ obstant. Inter Purgantia eminent phlegmagoga, hydragoga, & melenagoga, ut primæ viæ & massa sanguinea repur-

 getur,

getur, hujus tenoris sunt ☿. dulc. rite præparat. rad. Helleb. nigr. ejusque extr. Extr. Panchymag. Croll. Troch. alhand. rad. & Resin. Jalapp. Gumm. Gutt. succ. Ireos nostr. Aur. fulmin. & alia; debilioribus subjectis conveniunt quoque mitiora, ut fol. Sennæ & illor. Extr. Rhabarb. rad. Bryoniæ similiaque, ex quibus medicus rationalis pro constitutione ægri debitum selectum instituere & ulterius pro lubitu vel etiam palato ægrotantis sub qualibet forma propinare poterit. A Theod. Mayerne l. c. Pilulæ sequent. interpositis duobus diebus (quibus cibo & potu laudabili vires instaurandæ sunt) exhibentur ℞. pil. coch. min. calomel. River. ana ℈i. olei anisi Gutt. ij. m. f. pilul. pro dosi sumend. in aurora. Ubi monendum, quod purgantia omnino per tempus aliquot continuari debeant, ut materia peccans his tumoribus eo fortius subducatur, interjecto tamen semper intervallo nonnullorum dierum, quo tempore omitti possunt & illorum in locum sequentia in usum vocari.

§. XXXVI.

Prosunt itaque sudorifera, aperientia, diuretica alterantia & acidum viscidum destruentia atque similia. Huc spectant C. C. ust. vel ♌ & ⊖ volat. ejus liquor C. C. succinat. ♌ & ⊖ volat. viperarum, TR. Bezoard. ♌ ⊖ ammoniac. ex regno minerali, ▽ pingv. succin. Martialia, ♃ diaphor. simpl. & ♂tial. Antihect. Poter. ex vegetab. rad. acori veri, Zedoar. Zinzib. Herb. carduibened. fumar. Bacc. Lauri, Junip. Lign. & Gummi Gvajac. ♌ Junip. Sambuc. rad. armoraciæ, Sem. Sinapi, Piper, Cardamom. Cubeb. ♌ Camphor. pro scopo diluendi & viscidum incidendi potus Thee & decoct. Lignor. ex rad. sarsapar. Glyzirrh. fol. & flor. aquileg. & aliis modo dictis non inadæquata forent; & reliqua hinc inde a probatissimis auctoribus præscripta, usum sane non contemnendum præbent, dum humores vitiosos movent, discutiunt, expellunt, & sic nutrimentum huic morbo detrahunt, ne incrementum ulterius capere queat, imo ipsam in strumis materiam peccantem commovent, resolvunt & removent optime.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Specifica demum multis celebrata in cenſum veniunt, quibus præmisſis præmittendis locum non denegandum puto, non tamen promiſcue admittenda erunt, ſed potius ubi experientia vel propria vel aliorum edocti ſumus, aut ſana ratio non diſſvadet. Sic non conſtat, cur ſpongiæ ejusque præparatis, ſcrophulis porcorum ſupra memoratis præ aliis congeneribus tantum tribuamus, & quando Hier. Mercurialis L. 1. cap. 5. dicit *experientia comprobatum eſſe Ol. cucum. aſinini ſi auri inſtilletur, qua parte eſt ſtruma, maxime valere ad eam diſcutiendam vel diſſolvendam* fidem penes auctorem & experientiam ejus relinquo. Subſcribo magis Hollerio *inſtit. chir. L. 1. c. 2.* ſuadenti cupreſſi folia in pulverem comminuta & fortiori vino conſperſa, quibuſcum tumor illinatur. Laudatur quam maxime rad. vincetoxici, cujus decoct. ſuibus ſtrumoſis medetur, ut & ſcrofularia herba, quæ inde quoque ita nominata eſt, & ſane nil impedit, quo minus tanquam ſpecifica hominibus etiam auxilio ſint Fons ille in Hungariæ pago Trnawka cujus mentionem Sperling. l. c. facit, quod aqua ejus ſtrumas ſanet, ſi quis eandem per aliquot hebdomadas bibat, Bünsgenſium tractui exorandus eſſet; memini quoque me de ſimili in Sileſia exiſtente audiviſſe, itaque non male agerent ſtrumoſi, ſi frequentarent hæc loca & illas aquas ſibi pro potu eligerent.

§. XXXVIII.

Verum enim vero omnia hæc incaſſum forent commendata niſi Diæta conveniens ſuccurrat, quæ in præſervatione æque ac in ipſa curatione ſtudioſe obſervari debet, nimirum cuncta crudiora ſalſa, acido-viſcida, fæculenta nimis, tartarea limoſa, aëre ſiccata, fumo, indurata, leguminoſa, pinguia, cumprimis frigidæ potus evitanda ſunt, & potius laudabilia ac evpepta in uſum vocanda, quæ facile digeruntur, bonosque humores ſuccosque generant e. gr. carnes animalium juniorum, aromata, panis ſecalinus modice fermentatus; pro potu vinum generoſum purum tamen & minus tartareum,

cerevi-

cerevisia probe defæcata, vel alia potulenta puriora & diluentia, ut Thee, it. Thermæ v. gr. Carolinæ vel fontium supra recensitorum aqua, & quæ sunt alimenta optima quæ conditio regionis aut anni tempora suggerunt. Sic sensim corrigentur humores, sensimque malum ipsum capiet decrementum, cui, ut detergatur penitus, remedia idonea dein eo commodius succurrere poterunt.

§. XXXIX.

Et ita habes B. L. quæ de Bünsgensium Strumis ac Scrophulis in medium erant proferenda; si tibi forsitan in sufficientia visa fuerint, putes, me brevitatis causa non nisi summa momenta dare potuisse, hinc & studio varia omisisse, quæ non proprie ad Bünsgenses eorumque morbum spectarent; si tua persona vel eruditione indigna, meæ infirmitati condones quæso, quæ præstitit, quantum potuit.

TANTUM!

S. D. G.

